

Forståelsespapir – håndtering af eftertilmeldere

Januar 2024 (opdateret august 2025)

Sagsnr.: 25/06827

Center for Ungdomsuddannelser

Indhold

1. Indledning	2
2. Retsgrundlag	2
3. Definition af eftertilmeldere	3
4. Principper for kapacitetsfastsættelse for eftertilmeldere	4
5. Adgang til oplysninger i ansøgninger	5
6. Principper for behandling af ansøgninger fra eftertilmeldere	5
7. Principper for fordelingen af eftertilmeldere	6
8. Tidspunkter for fordeling af eftertilmeldere	7
9. Principper for orientering om ledige pladser	7
10. Principper for hensyn til hele klasser	8
11. Samarbejde mellem institutioner og regioner (Gymnasiesamarbejder)	9
12. Klage over fordeling	9
13. Klage over optagelse	9

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Teglholmsgade 1
2450 København SV

Telefon: +45 33 92 50 00
Mail: stuk@stukuvvm.dk
www.stukuvvm.dk

CVR-nr.: 29634750

Børne- og
Undervisningsministeriet

1. Indledning

Nærværende forståelsespapir er udfærdiget i samarbejde mellem parterne i Elevfordelingsforum (Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, Danske Regioner og repræsentanter fra hver af landets fem regioner) med henblik på at sikre en ensartet administrativ praksis på tværs af regioner for håndtering af ansøgere til de gymnasiale uddannelser, hvis ansøgning ikke er indgået i den centrale fordelingsrunde. Forståelsespapiret er også afstemt med de gymnasiale lederforeninger.

Regionsrådet og institutionerne i regionen kan aftale flere lokale forhold inden for rammerne beskrevet i forståelsespapiret, samt lokalt udfolde den beskrevne praksis.

Forståelsespapiret danner således rammen for ensartet praksis og fastsætter nogle principper for håndteringen og fordelingen af såkaldte eftertilmeldere til de gymnasiale uddannelser omfattet af elevfordeling, herunder fordeling til offentlige, selvejende institutioner, der udbyder to-årig hf, men således ikke de private gymnasier. Hensigten med forståelsespapiret er særligt at sikre en god proces primært for de eftertilmeldere, der skal støttes i deres ønske om at tage en gymnasial uddannelse.

Forståelsespapiret er revideret på baggrund af erfaringerne med fordeling til skoleåret 2023/24.

2. Retsgrundlag

Eftertilmeldere fordeles til og med første uge af november af regionsrådet, jf. § 11 k i lov om institutioner for almengymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v. Det følger af bemærkningerne til bestemmelsen, at fordeling af eftertilmeldere først kan finde sted efter fordeling af ansøgere i den centrale fordelingsrunde, hvor regionerne har overblik over, hvilke afdelinger der har ledig kapacitet.

Regionsrådet samarbejder med naboregionerne om fordelingen af ansøgere og eleverne, hvis de nærmeste institutioner eller afdelinger fra ansøgerens og elevens bopæl ligger i en tilstødende region, jf. lovbemærkningerne til § 11 k, stk. 2, 3. pkt.

Regionerne skal fordele eftertilmeldere enten til en af ansøgerens prioriterede uddannelsesønsker eller til den uddannelse, ansøgeren har ønsket som førsteprioritet, på en institution eller afdeling inden for 45 minutters transporttid. Regionen skal som en klar hovedregel først fylde eventuelle ledige pladser op inden for afdelingernes fastsatte kapaciteter (de endelige kapaciteter), og hvis det ikke er muligt at fordele eftertilmeldere på en afdeling inden for afdelingernes fastsatte kapacitet, kan regionen hæve kapaciteten på en afdeling.

Det fremgår af lovbemærkningerne til § 11 k, stk. 2, 1. pkt., at det er regionerne, der vurderer, hvilken afdeling eftertilmeldere skal fordeles til. Re-

gionerne vil herunder kunne tage hensyn til ansøgerens eventuelt ønskede prioriteter. Ansøgeren er imidlertid ikke sikret en plads på en ønsket prioritet, heller ikke selvom der måtte være plads på en prioriteret afdeling.

Det fremgår endvidere af lovbemærkningerne til § 11 k, stk. 2, 1. pkt., at regionerne ved fordelingen af eftertilmeldere, som er 20 år eller over, og som har søgt 2-årig hf på et VUC, vil skulle tilstræbe at fordele dem til et VUC inden for 45 minutters transporttid, i det omfang det er muligt (men de vil ikke være sikret plads på et VUC).

Endelig følger det af bemærkningerne til § 11 k, stk. 2, 2. pkt., at regionerne, hvis det vurderes mest hensigtsmæssigt i forhold til den samlede kapacitetsfastsættelse på afdelingerne i regionen, bl.a. kan tage hensyn til at samle flere af disse ansøgere og elever på en eller flere bestemte afdelinger, så de pågældende afdelinger får så mange elever, at afdelingerne kan få grundlag for at oprette en ekstra klasse på afdelingen.

Der er med ændringslov nr. 1355 af 29. november 2023¹ tilføjet (indsat med kursiv) til § 11 k, stk. 2, 2. pkt., at "[r]egionsrådet kan hæve kapaciteten på en institution eller afdeling, hvis det er nødvendigt *eller i ganske særlige tilfælde hensigtsmæssigt* for at tildele disse ansøgere og elever plads."

Ifølge lovbemærkningerne er bestemmelsen hermed udvidet, således at bestemmelsen kan rumme de særlige tilfælde, hvor det vil være hensigtsmæssigt at hæve kapaciteten på en institution, selvom der findes ledig kapacitet på en institution med ansøgerens først prioriterede uddannelse inden for en transporttid på 45 minutter. Det kan eksempelvis dreje sig om tilfælde, hvor en ansøger søger om optagelse på en institution omfattet af reglerne om minimumskapacitet i en region, der ligger langt væk fra ansøgerens bopæl, fx i en anden landsdel. Det vil endvidere kunne dreje sig om tilfælde, hvor en ansøger, der er 20 år eller over, har søgt 2-årigt hf på et VUC, men hvor der kun er ledige pladser på et alment gymnasium. Bestemmelsen tænkes primært anvendt i forhold til ansøgere til den toårige uddannelse til hf-eksamen, men det kan ikke udelukkes, at der vil kunne opstå tilfælde, hvor der på tilsvarende måde kan opstå særlige tilfælde, hvor det tilsvarende vil være hensigtsmæssigt at anvende bestemmelsen i forhold til ansøgere til de treårige gymnasiale uddannelser.

3. Definition af eftertilmeldere

Eftertilmeldere defineres som dem "hvis ansøgning ikke er indgået i fordelingsrunden efter §§ 11 h – 11 j, og de ansøgere og elever, som bliver optaget på eller skifter til en gymnasial uddannelse frem til og med første uge af november", jf. § 11 k i lov om institutioner for almengymnasiale

¹ [Lov om ændring af lov om institutioner for almengymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v. og lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse \(Afskaffelse af forældreindkomst som kriterium for elevfordeling m.v.\) \(retsinformation.dk\)](#), lov nr. 1355 af 29. november 2023

uddannelser og almen voksenuddannelse m.v. Det følger desuden af lov-bemærkningerne til bestemmelsen, at det omfatter de ansøgere, der ikke er indgået i den centrale fordelingsrunde, fx fordi de har søgt for sent eller ombestemmer sig. Af § 11 k følger dog også, at bestemmelsen ikke omhandler "ansøgere og elever, som bliver optaget efter § 14 i lov om de gymnasiale uddannelser", jf. stk. 1, sidste pkt., dvs. elever med retskrav på optagelse, der skifter institution eller uddannelse under grundforløbet.

STUK har udarbejdet en særskilt procesbeskrivelse for håndtering af ansøgere, der ombestemmer sig eller skifter. Den er tilgængelig på uvm.dk.

Eftertilmeldere er således ansøgere, der ansøger efter ansøgningsfristens udløb, og de ansøgere, der ombestemmer sig indtil optagelse (senest ultimo juni). Dertil kommer, at rettidige ansøgere med mangelfulde ansøgninger ved ansøgningsfristens udløb (pga. manglende forældreunderskrift) ligeledes fordeles som eftertilmeldere. Regionsrådet i den region, hvor ansøgeren har bopæl, fordeler til og med første hele uge af november de ansøgere, hvis ansøgning ikke er indgået i fordelingsrunden.

Eftertilmeldere skal også ansøge om optagelse via Optagelse.dk. Det er ikke muligt at søge optagelse direkte på ansøgerens førsteprioritetsinstitution, da regionerne skal fordele alle ansøgere frem til og med første hele uge af november.

4. Principper for kapacitetsfastsættelse for eftertilmeldere

Eftertilmeldere indgår ikke i de centralt fastsatte kapaciteter, som danner grundlag for fordelingen i den centrale fordelingsmekanisme, idet kapaciteterne skal være i overensstemmelse med antallet af ansøgere, der fordeles i algoritmen. Dette har særligt betydning for 2-årig hf, fordi der erfaringsmæssigt er mange eftertilmeldere på uddannelsen.

Forud for fordelingen bør regionerne have en indledende dialog med de institutioner, der erfaringsmæssigt har mange eftertilmeldere. Dette sker med henblik på at understøtte institutionernes muligheder for at optimere deres planlægning. Institutionerne vil således kunne være forberedt på at regionen påtænker at fordele eftertilmeldere til dem, såfremt den forventede søgning til den pågældende institution og afdeling bliver reel.

Regionen kan – men som hovedregel først efter den har fyldt eventuelle ledige pladser op inden for de enkelte udbuds endelige kapaciteter – hæve kapaciteten med det nødvendige antal elevpladser på et eller flere udbud, hvis det er nødvendigt for at tildele disse ansøgere plads inden for den maksimale transporttid. Hvis regionen hæver kapaciteten, forbliver den for institutionen bindende kapacitet på det niveau, som fremgår af den endelige kapacitet.

Regionerne kan hæve kapaciteterne til eftertilmeldere, når den centrale fordeling er afsluttet, ufordelte ansøgere er fordelt og ansøgere fordelt i den centrale fordelingsmekanisme har fået besked om foreløbig pladsreservation.

5. Adgang til oplysninger i ansøgninger

Når en ansøgning i Optagelse.dk er underskrevet af en myndig person (ansøger over 18 år eller forælder til en ansøger under 18 år), er det muligt for en ansøgers førsteprioritetsinstitution at tilgå og behandle oplysninger i ansøgningen, samt eventuelt at indlede en dialog med ansøgeren med henblik på tidlig afklaring om optag, herunder vurdering af særlige behov m.v.

Herved vil så mange ansøgninger som muligt fra både ansøgere, der indgår i fordelingen, og eftertilmeldere, kunne blive behandlet hurtigt, og institutionerne vil kunne sørge for, at ansøgerne om nødvendigt bliver fulgt tæt undervejs i en vejledningsproces. Det vil bl.a. også betyde, at eftertilmeldere, der ikke søger direkte efter afsluttet 9. klasse, kan få endelig afklaring om deres muligheder for optagelse snarest muligt efter fordelingen i den centrale fordelingsmekanisme.

Regionerne kan tilgå de individuelle ansøgninger fra eftertilmeldere efter berigelsen af transporttid og igangsættelse af fordeling i den centrale fordelingsmekanisme.

Ansøgninger fra umyndige betragtes først som fuldstændige, og kan først ses af institutionen, når en forælder har underskrevet.

Selvom det er ansøgerens førsteprioritetsinstitution, der behandler ansøgningen, er det ikke ensbetydende med, at det er førsteprioritetsinstitutionen, som ansøgeren bliver fordelt til.

6. Principper for behandling af ansøgninger fra eftertilmeldere

Det er afgørende, at behandling af ansøgninger fra eftertilmeldere foregår i en hurtig og smidig proces med henblik på at sikre, at eftertilmelderne føler sig trygge i processen, bl.a. ved løbende kontakt og information med førsteprioritetsinstitutionen.

Eftertilmeldere har ikke retskrav på optagelse, jf. §§ 7-10 i lov om de gymnasiale uddannelser.² Eftertilmeldere har ikke mulighed for at ansøge om forrang. De har således fx ikke mulighed for i Optagelse.dk at angive, at de søger om optagelse på et særligt forløb (fx 3-årigt hf rettet mod ordblinde eller unge med særlige behov mv). Muligheden for at ansøge om forrang, herunder særlige forløb, fjernes efter ansøgningsfristens udløb. Såfremt en eftertilmelder har særlige behov og ønsker, skal dette anføres i et bilag, der uploades i Optagelse.dk, sådan som det også er foregået ved tidligere ansøgningsrunder. Regionen har ikke adgang til eftertilmel-

² Umyndige ansøgere, hvis ansøgning mangler forældreunderskrift, hvormed vedkommende behandles som eftertilmelder, har dog stadig retskrav, hvis ansøgningen er underskrevet af ansøger, inden ansøgningsfristens udløb.

derens bilag i Optagelse.dk, så institutionen, der behandler eftertilmelderens ansøgning, skal gøre regionen opmærksom herpå, hvis regionen bør tage højde herfor i fordelingen af eftertilmelderen.

Eftertilmeldere, der henvender sig direkte til en institution for at søge optagelse, skal henvises til Optagelse.dk. Institutionen kan vejlede i ansøgningsprocessen, støtte op om eleven og gå i dialog om forventet mulighed for optag, behov for hjælpemidler i løbet af uddannelsen (SPS), mulighed for særlige forløb m.v. Det bemærkes, at denne forudgående dialog ikke sikrer ansøgeren fordeling til en given institution, men alene har til formål at understøtte ansøgeren undervejs i processen.

Den institution, som eftertilmelderen har ønsket som sin førsteprioritet, skal via en optagelsesprøve og -samtale eller standardiseret vurdering (hf) vurdere, om ansøgeren er optagelsesberettiget, jf. § 11 og § 12, stk. 1 og 3, i lov om de gymnasiale uddannelser. På baggrund heraf orienterer førsteprioritetsinstitutionen ansøgeren om, hvorvidt ansøgeren er optagelsesberettiget. Hvis optagelsesprøve og -samtale eller standardiseret vurdering (hf) allerede har fundet sted inden fordelingen, oplyser institutionen samtidig om, at fordeling først vil finde sted senere. Når fordelingen har fundet sted, orienteres ansøgeren om, hvilken institution ansøgeren er optaget på.

Hvis eftertilmelderen søger om optagelse efter fordeling i den centrale fordelingsmekanisme har fundet sted, kan regionen fordele ansøgeren, og den institution, som ansøgeren er fordelt til, kan straks gå i gang med at behandle eftertilmelderens ansøgning.

7. Principper for fordelingen af eftertilmeldere

Fordelingen af eftertilmeldere, skal inden for nedenstående rammer, aftales i Gymnasiesamarbejdet og med institutionerne i den enkelte region, jf. pkt. 12.

En eftertilmelder skal som udgangspunkt fordeles under hensyntagen til dennes prioritetsønsker. Eftertilmelderen skal således fordeles til en af sine prioriteter inden for rammer af institutionernes eller afdelingernes kapacitet, eller til den uddannelse eftertilmelderen har ønsket som sin førsteprioritet på en institution eller afdeling inden for 45 minutters transporttid.

Regionsrådet kan hæve kapaciteten på et udbud på en institution eller afdeling, hvis der ikke er ledig plads inden for den fastsatte kapacitet, og hvis det er nødvendigt eller i ganske særlige tilfælde hensigtsmæssigt for at tildele eftertilmelderen plads.

Ved fordelingen af eftertilmeldere, som er 20 år eller over, og som har søgt 2-årig hf på et VUC, skal regionen tilstræbe at fordele dem til et VUC. På samme måde vil regionen have mulighed for at tage hensyn til at fordele eftertilmeldere, som er under 20 år, og som har søgt 2-årig hf på

et alment gymnasium, til et alment gymnasium. Hvis der ikke er ledig plads på et VUC, men ledig plads på et alment gymnasium med hf-udbud, skal regionen som udgangspunkt fordele ansøgeren, der søger VUC, til det almene gymnasium med hf-udbud. Tilsvarende skal en eftertilmelder, der søger om optagelse på et alment gymnasium med hf-udbud, der ikke har flere ledige pladser, som udgangspunkt fordeles til et VUC med ledig plads. Det afgørende er, hvor der er ledig plads på ansøgers førstprioritets uddannelsesønske inden for en transporttid på 45 minutter. Som anført i afsnit 2 kan regionen dog i ganske særlige tilfælde, hvis det er hensigtsmæssigt, hæve kapaciteten på en institution, selvom der findes ledig kapacitet på en anden institution med ansøgerens førstprioriterede uddannelse inden for en transporttid på 45 minutter. Det kan eksempelvis dreje sig om tilfælde, hvor en ansøger, der er 20 år eller over, har søgt 2-årigt hf på et VUC, men hvor der kun er ledige pladser på et alment gymnasium. I et sådant tilfælde vil regionsrådet, hvis det efter et samlet skøn findes hensigtsmæssigt, kunne hæve kapaciteten på et VUC, på trods af at der findes ledige pladser på et alment gymnasium.

Ansøgninger fra eftertilmeldere, kan puljes (regionen samler flere ansøgninger i én behandlingsrunde) til hele klasser, såfremt regionen ønsker det, jf. pkt. 9.

8. Tidspunkter for fordeling af eftertilmeldere

Ansøgninger fra eftertilmeldere, der ansøger om optagelse, efter at fordeling i den centrale fordelingsrunde har fundet sted, behandles løbende af regionen. Fordeling af ansøgerne sker i dialog med institutionerne og processen herfor aftales i de respektive gymnasiesamarbejder. I ferieperioder må en længere sagsbehandlingstid forventes. Ansøgerne orienteres herom.

Da eftertilmeldere først fordeles efter fordeling i den centrale fordelingsmekanisme, kan der være eftertilmeldere, der får en plads på en institution eller afdeling, som en ansøger fordelt af den centrale fordelingsmekanisme gerne ville have haft, men ikke fik. Situationen kan opstå, hvis institutionen eller afdelingen senere får en ledig plads, hvortil eftertilmelderen fordeles, eller hvis regionsrådet hæver kapaciteten til eftertilmeldere som beskrevet i afsnit 6.

9. Principper for orientering om ledige pladser

Når en institution får en ledig plads inden for den udmeldte endelige kapacitet, skal den region, hvori institutionen er beliggende, skriftligt orienteres herom hurtigst muligt.

Minimum en gang ugentligt orienterer institutionen regionen om ledige pladser. Regionen har herefter to hverdage til at danne sig et overblik over regionens ledige pladser og ansøgninger. På baggrund heraf fordele regionen inden for den endelige kapacitet, senest den efterfølgende hverdag, de enkelte ansøgere til ledige pladser i regionen. Institutionen

sender optagelsesbrev til eftertilmelderen. I ferieperioder må der forventes en længere sagsbehandlingstid. Processen aftales nærmere i de respektive gymnasiesamarbejder.

Det følger af § 11 k, i lov om institutioner for almen gymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v., at regionsrådet samarbejder med naboregionerne om fordelingen af ansøgerne, hvis de nærmeste institutioner eller afdelinger fra ansøgerens bopæl ligger i en tilstødende region, jf. lovbemærkningerne til § 11 k, stk. 2, 3. pkt.

10. Principper for hensyn til hele klasser

Er alle pladser inden for de kapaciteter, som afdelingerne har fået fastsat, fyldt op, kan regionen hæve kapaciteten med det nødvendige antal elevpladser på et eller flere udbud. Det kan dog kun ske, hvis det er nødvendigt eller i ganske særlige tilfælde hensigtsmæssigt for at tildele disse ansøgere plads inden for maksimal transporttid, jf. § 11 k, stk. 2, i lov om institutioner for almen gymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v.

Regionerne vil dog, hvis det vurderes mest hensigtsmæssigt i forhold til den samlede kapacitetsfastsættelse på afdelingerne i regionen, bl.a. kunne tage hensyn til at samle flere af disse ansøgere på en eller flere bestemte afdelinger, så de pågældende afdelinger får så mange elever, at afdelingen kan få grundlag for at oprette en ekstra klasse på afdelingen. Dette gælder også, selvom der findes ledig kapacitet på en anden institution med ansøgerens førstprioriterede uddannelse inden for en transporttid på 45 minutter.

Regionen kan pulje ansøgere til fordeling i hele klasser på de institutioner, der erfaringsmæssigt har mange eftertilmeldere. Det kan dog kun ske under forudsætning af, at de i pkt. 8 anførte frister kan overholdes.

For at leve op til det overordnede princip om, at der skal tages hensyn til eftertilmeldernes prioriteter, kan regionen, inden fordelingen af eftertilmeldere påbegyndes, pulje eftertilmeldere med samme førstprioritet, der er indkommet i perioden efter 1. marts (kl. 12) og frem til fordelingen i den centrale fordelingsmekanisme er afsluttet. De berørte institutioner inddrages heri. Når fordelingen af eftertilmeldere starter efter fordeling af de ufordelte, kan regionen på én gang hæve kapaciteten på de berørte udbud, så der bliver plads til den akkumulerede pulje af eftertilmeldere. Tilsvarende fremgangsmåde kan eksempelvis også benyttes efter ferieperioder, hvor det igen må forventes, at der vil være akkumuleret et vist antal eftertilmeldere.

Ved den beskrevne fremgangsmåde sikres også i et vist omfang mulighed for at tage hensyn til institutionernes ønske om en hensigtsmæssig klassedannelse (så vidt muligt hele klasser), samt ansøgernes eventuelle ønske om et bestemt uddannelsesmiljø på hf (hf på VUC hhv. et alment gymnasium).

11. Samarbejde mellem institutioner og regioner

(Gymnasiesamarbejder)

Det følger af § 14 i lov om institutioner for almen gymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v., at *"en institution, der udbyder den 3-årige uddannelse til almen studentereksamen, uddannelse til merkantil studentereksamen, uddannelse til teknisk studentereksamen eller den 2-årige uddannelse til hf-eksamen, skal indgå i et eller flere gymnasiesamarbejder med andre institutioner, der udbyder en af disse uddannelser. En institution omfattet af lov om private institutioner for gymnasiale uddannelser med udbud af den 3-årige uddannelse til almen studentereksamen eller uddannelse til hf-eksamen kan deltage i samarbejdet i det omfang, regionsrådet vurderer, at det er hensigtsmæssigt."*³

Gymnasiesamarbejdet bør så vidt muligt forberede fordelingen af eftertilmeldere, og der bør indledes en dialog mellem hver region, samt institutioner og afdelinger beliggende i regionen, om det forventede behov for fordeling af eftertilmeldere. På baggrund heraf kan institutionerne og regionen i gymnasiesamarbejdet få et klart billede af, hvor der kan være overskydende kapacitet til bl.a. eftertilmeldere.

De nærmere retningslinjer for samarbejdet mellem institutioner og regioner aftales i det enkelte gymnasiesamarbejde.

12. Klage over fordeling

Eftertilmeldere har – i modsætning til rettidige ansøgere – ikke klageadgang over selve fordelingen. Eftertilmeldere må således acceptere den plads, de bliver tildelt. Eftertilmeldere kan dog klage over optagelse (se nedenfor).

En rettidig ansøger vil ikke kunne få medhold i en klage, der alene vedrører spørgsmålet om, at ansøgeren ikke har fået opfyldt et højere prioritetsønske, mens en eftertilmelder har fået en ledig plads på samme institution eller afdeling.

13. Klage over optagelse

Det følger af § 31 i elevfordelingsbekendtgørelsen, at en klage over afslag på optagelse skal stiles til Styrelsen for Undervisning og Kvalitet og sendes til institutionen. Bestemmelsen har hjemmel i § 72 i lov om gymnasiale uddannelser, hvorefter klagen skal vedrøre retlige spørgsmål. Med retlige spørgsmål henvises der til overholdelse af forvaltningsloven og almindelige forvaltningsretlige principper m.v. Et retligt spørgsmål kan således f.eks. være, at institutionen i sin sagsbehandling ikke har fulgt reglerne om sagsoplysning, partshøring, begrundelse eller klagevejledning. Klager over ikke-retlige spørgsmål skal alene rettes til institutionen.

³ Gymnasiesamarbejdet nedsættes af regionsrådet, og institutionerne inddrages i at fastsætte samarbejdets geografiske afgrænsning. Gymnasiesamarbejdet består af 1-2 repræsentanter for regionsrådet, samt 1 repræsentant for hver institution eller afdeling i det geografiske område. Regionsrådet har formandskabet for gymnasiesamarbejdet og stiller sekretariatsmæssige betjening til rådighed.